

Васіль ТКАЧОЎ

АПАВЯДАННІ

ДЖАЛА

Па даху лапаталі кроплі дажджу, а пашкуматаныя напярэдадні хмары віселі на небе здзіравым рэшатам. Сірацюк каторы раз паглядзеў у акно: а там што, на дварэ? У лужынах, што ўтварыліся ў неглыбокіх ямінах на вузкай — як праехаць — дарозе, шпокалі бурбалкі. Нікога з людзей. Ды і хто ў такую восеньскую непагадзь будзе шастаць? Калі толькі патрэба дужа ўжо пільная, а так — сядзі, дачнік, дома, падбівай рыштункі: што вырасла сёлета, што не ўратаваў ад спякоты і шкоднікаў, будуй планы на наступны год. Сірацюку ж было не да ўсяго гэтага: яго выклікалі ў горад, і акрамя паездкі нічога ў голаў не лезла. Там чакаюць. Сказалі строга, каб прыехаў, і ніякіх «не», бо два разы наведваліся да цябе, паважаны, самі і толькі пацалавалі замок. Прыгразілі нават адміністрацыйным спагнаннем... Але як пасдзеш, калі з самага ранку лье, бы з вядра? Гэта каб хоць меўся ўласны транспарт, тады б іншая справа. А так пакуль дачыкільгаеш да аўтобусага прыпынку — прамокнеш да ніткі, ніякі парасон не выратуе: вецер падхоплівае дажджынкі і круціць імі як хоча, таму не пакіне на адзенні жывога месца. «Вось табе і багач, вось табе і куркуль!.. А свайго транспарту няма. Пчаляр, называецца. Трыццаць сем вулляў...» Злуючыся, Сірацюк ссоўваў бровы на пераносі, хмурыў лоб і думаў: «А хто ж з іх, суседзяў па дачы і пакупнікоў мёду, сапраўды мог падлічыць тья вуллі? І калі? Быццам жа ніхто не заходзіць далей парога...» Ды і хто ён, той добразычлівец, які напісаў пра яго ў райвыканкам, ды данёс, што Сірацюк замест пяці вулляў, як быццам бы дазволенах па законе, трымае іх на трыццаць два больш? Каму вочы ён муліў сваімі пчоламі? Ды і наогул, існуе такі закон ці пісака ўзяў яго са столі? Хаця не — з райвыканкама ж таксама нешта казалі пра пяць вулляў. Добра яшчэ, што папрасілі прыехаць без іх... А то было б!

Сірацюк у гэтым абласным горадзе аказаўся пасля заканчэння інстытута ў сталіцы, працаваў на «Гомсельмашы» інжынерам. А калі захварэў і дактары паралілі знайсці больш спакойны занятак, то уладкаваўся ў заводскім сана-

**Васіль Ткачоў
нарадзіўся 1 студзеня
1948 года ў вёсцы Гута
Рагачоўскага раёна.**

**Скончыў факультэт
журналістыкі
Львоўскага вышэйшага
ваенна-палітычнага
вучылішча.**

**Служыў ваенным
караэспандэнтам
у Туркменіі, працаваў
стылістам
і спецкараэспандэнтам,
быў старшынёй
Гомельскага абласнога
аддзялення СП БССР.
Аўтар шматлікіх кніг
прозы.**

торыі слесарам. Там, на прыродзе, успомніў пра бацьку-пчаляра, якому яшчэ хлапчуком дапамагаў майстравец вуліі і даглядаць пчол. Бацька на той час быў яшчэ жывы, і Сірацок паехаў да яго на Міншчыну не проста даведацца, што ён рабіў даволі часта, а каб пагаварыць наконт пчол: маўляў, з'явілася жаданне і магчымасць (пабудоваў нарэшце на дачным участку дамк!) заняцца сур'ёзна пчалярствам. Бацька, вядома ж, ухваліў сынава жаданне, паабяцаў па першым часе памагчы: даць некалькі вулляў з роём, ну, а там, сын, ты і сам пойдзеш, рукі ў цябе залатыя, нарабіш вулляў. Ён і нарабіў. Хоць і няпроста было: сям'я ж, ёй увага патрэбна, ды і за працу ў санаторыі трымаўся. Як без працы? Разважаў: выйду на пенсію і займуся тады пчоламі грунтоўна. Але пакуль тая пенсія, ён неяк нечакана і для сябе самога, і для іншых застаў вуллямі ўсё, што толькі было можна. Але іх ніхто не бачыў. Яны былі пад дахам. Пчолы лётаюць, мёд прадае ўсім жадаючым значна танней, чым на базары, і ўсе быццам задаволены: дзякуй за мёд, Сірацок! Нават з горада заказы паступаюць.

І вось гэты выклік у райвыканкам, кабінет ён не запомніў, там падкажуць. А дождж не перастае...

— Паеду! — вырашае нарэшце Сірацок і наўмысна гаворыць гучна — каб і пчолы пачулі яго. — Паеду!.. А вы тут пабудзьце без мяне. Я ім так і заяўлю, у райвыканкаме: а каму кепска ад таго, што ў мяне пчол багата? У нас тут тры тысячы дачных участкаў, а пчолы толькі ў мяне. Ну і што, што звыш нормы? Старшыня ж мясцовага калгаса пахваліў мяне і словы падзякі сказаў: «Каб не вы, Сцяпан Мікалаевіч, то мы і не ведалі б, што рабіць. Раней пчол шмат было, мы і гора не зналі, а цяпер людзі лянуючы іх трымаць... А як жа без пчол нам, хлеббаробам, абыходзіцца? Гэта ж толькі дзякуючы ім у нас ураджаі грэчкі, яблык, ягад... ды ўсяго ёсць. А каб яны не апылялі тую ж грэчку? Елі б мы кашу, пачакайце!»

Сірацок пачаў апранацца. Ён канчаткова асмялеў, і яго ўжо не палохаў дождж.

«І яшчэ скажу там, у райвыканкаме, — мужчына павярнуўся тварам да пчол, — што пералічыў значную частку вылучаных за мёд грошай у дзіцячы дом. Даведкі, праўда, на руках не маю, бо не хапіла вачэй патрабаваць яе, даведку. Гэта б было, як у газете чытаў: вось вам, сябры мае, грошы, а вы потым назавіце дзіцячы дом маім імем... Але што было, тое не адынеш: дапамагаў і яшчэ дапамагу. А таксама школу рамантаваў, у якой унукі вучацца. Гэтага мала хіба? — Ён вытрымаў паўзу, падышоў да люстэрка: — Тады дадам, калі ім гэтага мала: а што, скажыце, ці не ваша заслуга, пчолы, што не п'ю і не палю? Лепшага нарколага, чым пчолы, відаць, не існуе... І, можа, мяне не штрафоваць трэба, а хваліць, уганароўваць, што разам ратуем сады і пасевы, га? Ну, паехаў я... А што там скажуць — скажу і вам... Спадзяюся, вярнуся жывы і здаровы... Хаця і дадуць, адчуваю, прачуханку... Як панесці дадуць... Калі не суняшаць сябе, а прызнацца шчыра, то віна ёсць... Але ж хто думаў, што можна, што не, калі браўся? Магчыма, тады яшчэ і законаў такіх не было?»

Палі дорозе да аўтобуса на прыпынку Сірацок успомніў пра пчалінае джала. «Цікава, — разважаў ён, — пчала, уджаліўшы чалавека, гіне, а чалавек, уджаліўшы чалавека, жыве і радуецца-пацяшаецца... на сёмым небе ад шчасця... Вось і цяпер, мусіць, глядзіць ён у акно, седзячы ў сухім і чыстым пакойчыку, бачыць на вуліцы мяне, дурня старога, якому больш, чым іншым, трэба, і ажно падскоквае ад задавальнення: "Пчаляра нарэшце на дыван выклікалі! Так яму і трэба! Не будзе грошы грэбі лапатай! Наша ўзяла!..."»

Аўтобуса яшчэ доўга не было.

Не было і «картузіка» на прыпынку, дзе б можна было схавацца ад дажджу...

Затое добра было пад шчыльным дахам пчолам Сірацока. Ад гэтага — і яму самому.

САД

Амаль дваццаць год таму гэта быў ягоны сад. Адна груша, бэра, астатнія дрэвы — яблыні: цітаўка, аніс, ранет, штрыфель, белы наліў... І, канешне ж, антонаўка. Без гэтай яблыні быццам бы і сад не сад. Прыкметна пастарэлі ўсе дрэвы, але жывуць. Ну, а пра тое, што былі некалі ў садзе Барыса Іванавіча слівы і вішні, сёння наогул нічога не нагадвае: іх вытралявалі адразу ж, як знеслі дом. Палічылі іх, пэўна, не надта сур'ёзнымі, не інакш — смеццем, яны толькі псуюць агульны выгляд. Ды і догляду патрабуюць. А так дрэвы можна падрэзаць раз на год, траву паміж імі скасіць — і парадак... далёка відаць... Сад-сквер, адным словам, зрабілі камунальнікі. Ну і на здароўе. Атулены ён з аднаго боку карпусамі завода, з усіх астатніх — шматпавярховымі дамамі. І яшчэ — дарогамі.

Сад Барыса Іванавіча зліўся з садамі былых суседзяў, і атрымаўся адзін — вялікі, гектары на тры. Аднак межы свайго ён адразу ж вызначае, і калі прыходзіць сюды, падоўгу стаіць перад дрэвамі. Вунь там, дзе цяпер сцежка, што вядзе да міні-базарчыка, некалі стаяў дом. Моцны дом, цагляны, пад шыферам. У ім мелася пяць пакояў, і жылі тады пад адным дахам два сыны і дачка з сем'ямі, ён, Барыс Іванавіч з жонкай, і не было цесна. А потым, як дом пайшоў пад знос, усё атрымалі асобнае жыллё. І, што цікава, параспадаліся сем'і, нявесткі і зяць пачалі разводзіцца-дзяліцца, і стары зразумеў, чаму так адбылося. Усіх разам трымаў дом. Была маленькая камуна, дзе існавалі свае законы, быў адзін — ён — гаспадар, і кепска-добра было маладым сем'ям, аднак жылі яны па няпісаным законе пра адзінства, вернасць, далучанасць да ўсяго, што адбываецца тут, у гэтых сценах. Другі ж бок медаля, разважаў Барыс Іванавіч, хаваецца ў тым, што дзеўкі ягоным сынам трапіліся з вёсак і ім, мабыць, важна было знайсці ў горадзе не каханага чалавека, а — прапіску. Каб зачапіцца за горад. Таму і маскіраваліся да пары да часу.

Дзіўна сёння Барысу Іванавічу: там, дзе знаходзілася прыбіральня, цяпер вунь расклалі катухі бамжы. Касматыя і мурзатыя людзі корпаюцца ў сваіх рэчах, пра нешта гамоняць, а потым разбрыдаюцца хто куды, толькі адзін з іх застаецца пад яблыняй — вартаваць пажыткі. Таксама маленькая камуна. Пройдзе мо з гадзіну, і гэтыя людзі, не зважаючы на мінакоў, будуць піць віно і закусваць ягонымі яблыкамі, а потым лягуць — упокат — адпачываць. Да іх прывыклі. Да іх няма нікому клопату. Бамжы — што з іх возьмеш?

Барыс Іванавіч сёння зводдалі назірае за гэтымі занядабылімі людзьмі, а ўчора падыходзіў да іх бліжэй, і калі адзін зняў з нагі чаравік і пачаў збіваць ім яблык, стары не вытрымаў, заступіўся за дрэва:

— Што ж ты робіш, дзядуля?! — назваў таго ўмысна так, бо на самай справе гэта быў параўнальна малады чалавек, толькі брудны і даўно няголены.

Бомж нічога не адказаў, але і не перастаў збіваць яблык, якія зрдчас разам з голлем ляцелі на дол.

— Ты што, глухі? — нагадаў пра сябе стары.

— А вам што, шкада яблыкаў? — барадаты павярнуўся да Барыса Іванавіча і папытаў на дзіва ветліва. — Іх вунь колькі на дрэве! Калаці і ты, калі не лянуешся, дзед. Усім хопіць. Ці ў цябе няма чаравікаў? То магу даць. У мяне ў торбе запасныя ёсць: сёння нехта выкінуў на сметнік. Падабраў. Пашыраю свой гардэроб. Кідай, стары. Глядзі, як гэта робіцца! — чаравік зноў паляцеў на галлё. — Нам жа нешта есці трэба. А ты як думаў! Дзякуй таму чалавеку, які вырасціў гэты сад!..

— Яны ж зусім зялёныя! Дайце хоць саспець пладам, нехрысці!

— Нам добрыя будуць. А спелых я тут ніколі і не бачыў, — барадаты нагроб у сумку яблыкаў, якую прыткнуў тут жа да дрэва, і сеў побач, затым выцер адзін плод аб зашмальцаваных штаны і пачаў грызці.

Барыс Іванавіч хацеў сказаць, што ён бачыў тут спелыя яблыкі, і такія смачныя, што іншым і не прысніцца, але змоўчаў. Сам жа падумаў: «Дадуць, чакай, саспець яны яблыкам... Зялёныя патрушчаць... Што людзі, што чэрві...»

Забыўшыся на бамжоў, Барыс Іванавіч звярнуў увагу на мужчыну з мехам. Той прыхаў у сад на веласіпедзе і з доўгай жэрдкай, на канцы якой меўся драцяны кручок. Ён тут жа пачаў трэсці галлё, і яблыкі пасыпаліся на зямлю, як град. Мужчына яму здаўся знаёмым. Ці мо памыляецца?

— Ого! — заўважыў знаходлівага яблыказдымальніка і бомж. — Рацыяналізатар! Ды з мехам, глянце! Няўжо пачалі ўжо прымаць яблыкі? Ён жа нас пазбавіць заробку!.. Па свеце пусціць!.. Без штаноў пакіне!.. Такі шустры, глянце вы на яго!.. Трэба прымаць меры!.. Неадкладныя!.. Палундра-а-а!..

Бомж усахпіўся з зямлі і кінуўся, забыўшыся на свае пажыткі, да мужчыны з жэрдкай, і Барыс Іванавіч бачыў, як ён махаў рукамі, нешта даказваў. А потым яны пачалі штурхацца, нарэшце счпіліся, а калі бомж паляцеў на вытаптаны пад яблыныя дол, мужчына зноў пачаў шкуматаць яблыні. Бомж не меў намеру здавацца, ён заклаў у рот два пальцы, працяжна і гучна свіснуў, і неўзабаве прыбыла падмога — два такія ж, як ён, няголеныя і брудныя хлопцы-дзядзькі. У выніку мех быў адабраны, трафеем бяздомнікаў стала і жэрдка.

Барыс Іванавіч падышоў на колькі крокаў бліжэй, і цяпер ён мог пачуць, як мужчына, сядячы на веласіпед, паабяцаў выкурыць усіх бамжоў з гэтага саду.

— Пачакай, Герасімавіч! — нечакана для самога мужчыны і яшчэ больш, напўна ж, для бамжоў, Барыс Іванавіч загадаў таму не спяцца ехаць. — Затрымайся! Ты што, мяне не пазнаеш, га, сусед? Ай-я-яй!.. Нядобра як!..

Герасімавіч паслухаўся, аднак задаволенасці на ягоным твары Барыс Іванавіч не ўбачыў: відаць, не рады гэтай сустрэчы, трэба так разумець. Сапраўды, глянуўшы на былога суседа, Герасімавіч буркліва спытаў:

— Ну, а табе што?..

Барыс Іванавіч добра ведаў гэтага чалавека. Герасімавіч быў крыху маладзейшы за яго, рабіў на чыгунцы, і з таго часу, як знеслі іхнія дамы, яны мала бачыліся. І тое — мелькам. Герасімавіч сам не жадаў кантактаваць, хіба ж гэта не відаць было, і пры кожнай сустрэчы ці тое адводзіў галаву ўбок, ці проста рабіў выгляд, што ідзе і не заўважае яго. Іншы раз Барысу Іванавічу карцела распытаць, як жыве, чым займаецца на пенсіі, кім сталі і як жывуць ягоныя тры дачкі, аднак, ведаючы нелюдзімы характар Герасімавіча, не асмельваўся першым распачынаць гаворку.

І вось цяпер, гледзячы яму, Герасімавічу, у вочы, ён прыгадаў, як дваццаць год таму, калі пачалі разбураць дом, той пусціў у ход бензапілу «Дружба» — і неўзабаве ўсе пладовыя дрэвы былі павалены, а Герасімавіч, задаволены, глянуў тады на яго і зарагатаў:

— А ты што думаў, Барыс Іванавіч, я абы-каму свой сад пакіну? Расціў, песьціў, і кату пад хвост? Не-е!.. Мне чужое не трэба і сваё не аддам. Так што падумай, сусед. Падумай. Калі хочаш — дам пілу. Ну, дык што? Даць пілу? Глядзі, як хочаш... Твая справа. Толькі я ўявіць не магу, што ўсе, каму не ўздумаецца, будуць маім садам карыстацца. А ты — як хочаш!..

Іх позіркі зноў сустрэліся.

— Хлопцы, — паглядзеў Барыс Іванавіч на бамжоў, — вярніце гэтаму чалавеку мех і жэрдку. Няхай набярэ яблыкаў. Хоць і няспелых — зялёных... Толькі навошта яны табе, Герасімавіч?

— Ды пайшоў ты! — памуліўся, як укушаны, Герасімавіч, аднак мех і жэрдку ўзяў і, нічога больш не сказаўшы, пакаціў перад сабой веласіпед...

Бамжы заняліся сваімі справамі, а Барыс Іванавіч усё яшчэ стаяў на адным і тым жа месцы і ламаў голаў: навошта яму, Герасімавічу, спатрэбіліся зялёныя яблыкі? Няўжо ён шкадуе для людзей і чужыя, як пашкадаваў некалі свае? Ён што — проста іх знішчае, каб нікому не дасталіся?

Гэтага зразумець Барыс Іванавіч не мог.

ЗІМЫ НЕ БУДЗЕ

Шыза-чырвоны, з залацістымі пярэсцінамі певень ужо таптаўся на шышкаватых нагах перад ганкам. Было рана, толькі ў тым баку, дзе заўсёды ўлетку ці ўвесну павольна-нетаропка выпаўзае з-за лесу — і тое, вядома, у пагодлівы дзень — круглячок сонца, крыху пашарэла неба, аднак на снежным покрыве ляжала густой коўдрай усё яшчэ цэпра. Толькі-толькі бралася на дзень, а яму не спіцца. Ведама ж — певень. Хоць таму і няма каго, здавалася б, будзіць, аднак, сваю справу, блазнюк, ведае: пракукарэкаў і на гэты раз галасіста, задорна: уставай, маўляў, гаспадар, паколькі курэй звёў, паміраю ад суму-скрухі, то і табе няма чаго спаць. Выходзь, пагамонім. Удвух весялей будзе. Чуеш, гаспадар?

Сцяпан Ануфрыевіч вынес нецярпліваму гарлапану снаданне — добрую жменю пшаніцы ў круглым слоіку з-пад селядцоў, паставіў перад псёнем, аднак той не спяшаўся дзяўбці, а нібы стараўся зазірнуць гаспадару ў вочы: нахіляў галаву набок і так, і гэтак, а потым цёрся каля нагі, адыходзіў і лэпаў крыламі, задаволены: ага, так і дам я табе спаць.

— Еш, еш, Пеця, — лагодна казаў Сцяпан Ануфрыевіч. — Ну, што ж паробіш, калі лёс у нас такі, амаль аднолькавы? Трымайся, братка. Мы ж мужчыны. Перазімуем, а там вясна будзе, я табе курак маладых з горада прывязу. Ажывеш каля іх. Мала засталася чакаць. Еш, еш. Не глядзі на мяне так сярдзіта. Я ўчора ў краме, між іншым, каўбаскі купіў. Табе проса. Усё цяпер у краме, дзякаваць Богу, ёсць. Пайду таксама паснедаю...

Паснедаць жа Сцяпану Ануфрыевічу, як меркаваў, не ўдалося. Толькі ён пераступіў парог хаты, як мілагучна заспяваў «Паланэз Агінскага» мабільнік. «Хто б там мог быць?» Турбаваў сын Ануфрый. «І чаго ён у такую рань? Мо здарылася што?» Сцяпан Ануфрыевіч не без хвалявання паднёс да вуха тэлефон. Павіталіся. «Ты дзе, сынку?» — «Амаль дома я, баця. Тры кіламетры якіх не даехаў да цябе. Слізка, машыну занесла, і я ўляцеў у кювет. Але ты не хвалойся, усё добра. І са мной, і з машынай. Снег свежы, мяккі. Толькі выбрацца сам не магу... Сеў моцна. Схадзі, баця, папрасі Віцю Бародкіна, хай цегане сваім “Беларусам”. Адным словам, ты мяне зразумеў. Чакаю». — «А чаго ты надумаўся так рана, ды ў такое надвор’е? Снегу ж намяло — свету белага не бачна. Неслух ты, Ануфрый!» — «Чаго-чаго? Ды за табой жа еду».

Сцяпан Ануфрыевіч адарваў мабільнік ад вуха, прабурчэў сам сабе: «За мной ён едзе. Ну, і што ты яму, сыну, скажаш? Даў жа ад варот паварот, а ён, бачце, ўсё роўна сваю лінію гне. Баіцца, што замерзну я тут адзін... Я ж і кажу: неслух...»

Віця Бародкін і яго Ануфрый былі равеснікамі і сябрамі, Сцяпан Ануфрыевіч вучыў іх з першага па чашвёрты. Калі ішоў да трактарыста з просьбай, успомніў, як Віцька ў другім ці трэцім класе падняў руку на ўроку, каб папрасіцца па патрэбе ў прыбіральню, а ён, настаўнік, падумаў, што той хоча адказваць і выклікаў яго да

дошкі: «Ну, давай, пакажы нам, Віця, як трэба рашаць прыклад...» Хлопчык не стаў пярэчыць, патупаў да дошкі, ну, а потым адбылося тое, што адбылося: ён, небарака, часта затупаў нагамі, а тады наляўся і скрывіўся ўвесь ад сораму перад аднакласнікамі і ад сваёй часовай безабароннасці, а на падлогу пацёк ручаёк з ягонага сандаліка... І смешна сёння ўспамінаць пра гэта, і грэшна... Але што добра: вучні потым неяк адразу забыліся пра гэты недарэчны выпадак, не тыцкалі пальцам у аднакласніка, а зрабілі выгляд, што наогул быццам нічога і не адбылося. Так, дробязі, звычайная недарэчнасць. З кім не бывае. «Малайцы, дзеці», — падумаў тады пра іх Сцяпан Ануфрыевіч.

Па-рознаму склаліся жыццёвыя дарогі ў Ануфрыя і Віктара. Кожны з іх абраў прафесію свайго бацькі: Ануфрый скончыў універсітэт, жыў у абласным цэнтры, выкладае беларускую літаратуру ў гімназіі, а Віцька стаў трактарыстам. Пакорлівы, негаваркі, ён бы паспяшаўся на дапамогу кожнаму чалавеку, які трапіў ў такую сітуацыю, у якой аказаўся сын настаўніка-пенсіянера, а тут — Ануфрый!.. І таму Віктар, вызірнуўшы на грук у шыбу і пазнаўшы ў святле, што падала з хаты на падворак, Сцяпана Ануфрыевіча, паспешліва выйшаў на ганак. Выслухаўшы яго, Віцька заўсміхаўся, пажартаваў:

— А я думаю, чаго гэта нос у мяне свярбіць? Чуе, халера, — ён патаптаўся на месцы, прапанаваў ранняму госцю ўвайсці ў хату, бо холадна, а калі той адмовіўся, то заявіў: — Задачу, адным словам, зразумеў. Будзем думаць, як яе выканаць. Як ведаў: учора ўсю салару зліў у бак, каб раніцай кашай не зрабілася, таму праблем не бачу. Сябрука трэба ратаваць. Хоць, магчыма, і па шапцы атрымаю... Але шапак можа быць многа, Ануфрый — адзін. Трэба і мне, дарэчы, яго нумар у свой мабільнік занесці. Але гэта — потым. Бягу на двор і еду!

Сцяпан Ануфрыевіч не бачыў, а чуў, як пакаціўся «Беларус» ад Віцькавай хаты ў бок Дружбы, за якой і чакае выратавання са снежнага полону сын, а ён сядзеў на зэдліку і абіраў бульбу. Трэба рыхтаваць снеданне. Хлопцы ж прыедуць. Добра, што каўбасы сыравяленай купіў ўчора. Ёсць сала, агуркі, памідоры, капуста. Бляшанка селядцоў таксама. Ну, а што яшчэ трэба ім, мужчынам? Маецца і паўлітра, але ж яны за рулём, а самому і так добра. Ён уявіў, як Ануфрый і Віктар будуць разам умінаць за сталом прыгатаваныя ім стравы, і на вачах з'явіліся здрадніцкія слёзы. Яны, хлопцы, і раней, было, любілі разам паесці. Толькі тады гатавала ім жонка-маці, яна была майстрыхай па кухоннай справе. Паставіць на стол стравы, а сама сядзе насупраць, шчаку падапрэ рукой і любуецца хлопцамі: бач, ажно насы ўпрысядкі ходзяць! Здаровымі растуць, значыць, калі такі апетыт. То і добра. Жонкі няма ўжо амаль пяць гадоў, пастарэў, прыкметна здаў і Сцяпан Ануфрыевіч. Гады ж — амаль восемдзясят пяць, ад іх не ўцячэш, не схавашся. Хварэе, анягож. Гэты мабільны Ануфрый і набыў яму, прывёз і заявіў, блазнуючы: «Буду трымаць цябе, бацька, на прыцэле. Цяпер ты ад мяне не схавашся». Кантралюе, адным словам, Сцяпана Ануфрыевіча сын. Стары спачатку ўпарціўся, думаў, што тэлефончык будзе патрабаваць шмат грошай, навошта ён яму, а тады адчуў, наколькі той зручны і неабходны. То дачка патурбуе, пацкавіцца, як здароўе, яна мінчанка, то самы старэйшы сын Мікола; той звоніць радзей, бо жыў у Маскве. Але — звоніць. Ануфрый жа, сярэдні, бліжэй за ўсіх, таму ён, вядома ж, часцей гасцюе ў роднай хаце.

І вось — едзе забіраць яго ў горад. Сцяпан Ануфрыевіч адразу ж успомніў пра пеўня. А яго куды падзець? Суседцы хіба што аддаць, каб да вясны пагрымала? Яна пагодзіцца, бо жанчына добрая. А калі вернецца з горада з куранятамі, а ён вернецца абавязкова, тады і забярэ назад, каб певень вадзіў свой курыны карагод. Войска без камандзіра не бывае.

Пакуль Сцяпан Ануфрыевіч чакаў сына, пра многае перадумаў. Аднак так і не рашыў цвёрда, ехаць яму ў той горад ці не. Там жа, разважаў ён, зімы не будзе. І як гэта ён раней не падумаў пра гэта?! Ну і сапраўды ж яно так. У кватэры заўсёды — круглыя суткі — цёпла, Ануфрый з жонкай і дачкой жыве на сёмым паверсе, то і снегу нават у акно не ўбачыш, не кажучы ўжо пра што іншае. Так і праседзіш у цяпле — як у Афрыцы той. Ды і ад суму памрэш. З аднаго боку добра, што сын і нявестка праяўляюць клопат пра яго, а з іншага — дык і сапраўды ж... выкрасліш зіму з жыцця. Тут жа ранкам трэба і сцежку пачысціць ад снегу, і глядзець, каб дах не праваліўся пад яго цяжарам, і ў сад пайсці пацікавіцца, як там дрэвы маюцца. Цяпер зайцы ажывіліся, галодныя, то маладзейшыя дрэвы могуць і пагрызці, хоць і абвязаў яловымі лапкамі. А наваліць снегу, як у ранейшыя гады, то белякам будзе дзе раскашаваць: дастануць, і рабіць няма чаго, крону. Скокнуць на сумёт — і ласуйся салодзенькімі галінкамі. А раптам у суседскага хлопчыка Міхаські канёк загупіцца? Хто яму наострыць яго? Бабка Насця хіба? Бацька хлопчыка недзе сабакам сена косіць, а маці спілася, тыднямі дома не бывае.

Певень па-ранейшаму тупаў па двары, усцяж расквеціў сваімі лапамі свежы сняжок. Ён, падобна на тое, таксама нешта адчуваў нядобрае, таму прывязаўся да гаспадара: куды той, туды і ён. Толькі ў хату не ішоў, разумеў, туды яму нельга, хоць, калі былі сёлета моцныя маразы, і начаваў колькі разоў ён у прыэднім пакоі, дзе гаспадар паставіў для яго кош, аднак певень аблюбаваў сабе тады месца на спінцы крэсла. Цяпер жа, калі маразы спалі, троху адяглі, ён ведаў, дзе ягонае месца. Разумны ўсё ж ён, певень. Таму і бярог яго Сцяпан Ануфрыевіч.

Калі на мосце паказаўся нарэшце сынаў легкавік, сэрца ў Сцяпана Ануфрыевіча затахкала часцей гатова было, здавалася, вырвацца з грудзей. І каб крыху супакоіць сябе, ён узяў на рукі пеўня, пагладзіў таго шыза-чырвоны грэбень і сказаў даволі гучна і бадзёра:

— А мы так і скажам яму, Ануфрыю: нікуды мы не паедзем, бо там, у горадзе, зімы не будзе... Так і скажам яму... Сын у мяне разумны... Ён усё ж павінен нас зразумець... Нам добра там, дзе ёсць зіма... Асабліва такая, як сёлета: марозная і снежная... Даўно такой зімы не было ў нас... Ну што ж — пайшлі сустрацаць Ануфрыя... Да веснічак пайшлі... Так і скажам яму... З табой, Пеця, і мне не так страшна... Верыш? Усё ж удвух... Паставім, паставім Ануфрыя перад фактам: давай, скажам, нам зіму, тады паедзем. А дзе ён возьме яе ў тым горадзе? Пэк-мэк, і — рукі ўгору, і здаўся!.. Бо зіма тут, дзе мы жывём... А ў горадзе зімы не будзе... Не-а...

